

BRIEF

1. november 2021

Energikrisen kan sende EU's grønne omstilling på slingrekurs

#EUROPAiTAL

Kontakt:
Chefanalytiker
Anders Overvad
93101926
overvad@thinkeuropa.dk

Projektmedarbejder
Anna Wulff Zinck
33130730
anna@thinkeuropa.dk

RESUME: Europa er ramt af en energikrise, som har sendt elpriserne i vejret. Flere aktører har forsøgt at give den grønne omstilling skylden. Selvom prisstigningerne snarere skyldes en perfekt storm af forskellige faktorer, risikerer anklagerne om, at grøn energi er "skurken", at vanskeliggøre EU's ambitiøse klima-politik. Et berømt fortilfælde er her turbulensen omkring de gule veste i Frankrig.

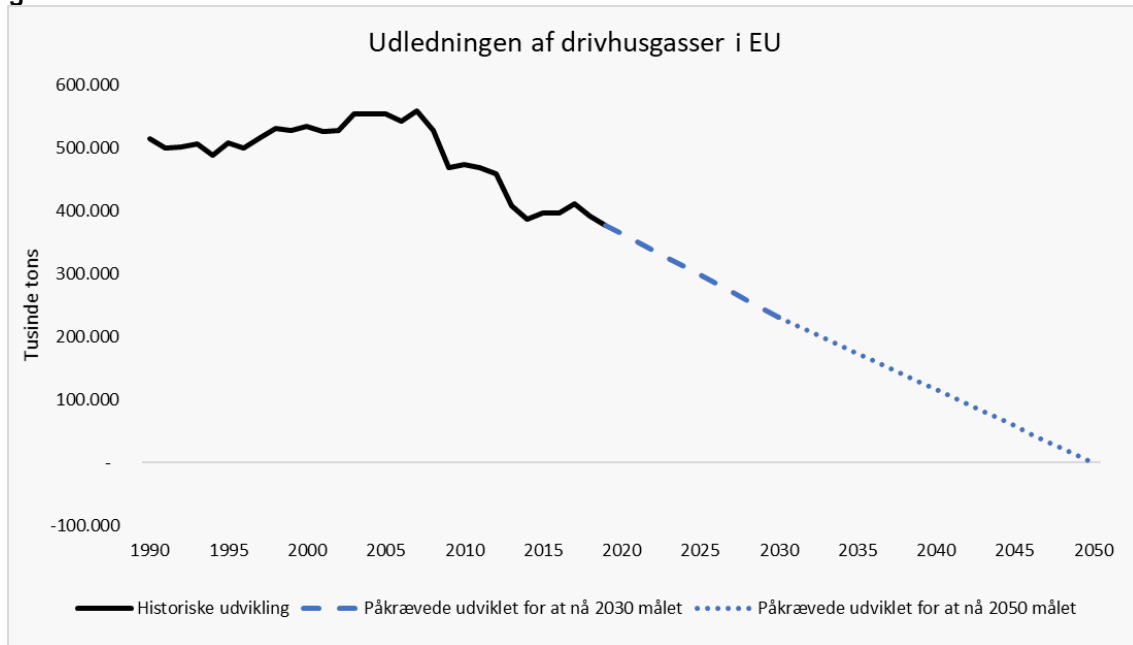
EU's energi- og klimapolitik udfordres samtidig af, at EU-landene rammes forskelligt af de stigende energipriser, og også står vidt forskellige steder i deres grønne omstilling. Hvor Sverige får dækket over 40 pct. af sit energibehov med vedvarende energi (VE), dækker VE kun henholdsvis ca. 5 pct. af Maltas og 7 pct. af Nederlandenes energibehov. Mens det i en række lande er færre end fem pct. af husholdningerne, der mener, at de ikke har råd til at varme deres bolig tilstrækkeligt op, frygter knap hver tredje i Bulgarien, at pengene ikke slår til.

Dette #EUROPAiTAL giver et overblik over den aktuelle energikrise, EU-landenes forskellige udgangspunkter i forhold til energimix og befolkningernes holdning til såvel prisstigninger som klimaudfordringer. Disse tal udgør et bagtæppe, som er vigtigt at kende og forholde sig til, for at få en nuanceret forståelse af de igangværende forhandlinger om EU's klimapakke, Fit-for-55. Pga. landenes forskelligheder vil der både komme debat om målene i sig selv, og om i hvor høj grad de rige og mere "klimaparate" medlemslande skal understøtte omstillingen i resten af unionen finansielt.

EU skal sætte tempoet markant op for at nå Fit-for55-målsætningen

Ser vi på den historiske udledning af drivhusgasser, har EU's medlemslande indtil nu nedbragt udledningerne med 28 pct. ift. 1990. Skal EU i mål med Kommissionens målsætning i klimapakken Fit-for55 om at nedbringe udledningerne med 55 pct. i 2030¹, så skal EU øge nedbringelseshastigheden med en faktor 3 de kommende 10 år (se figur 1).

Figur 1:

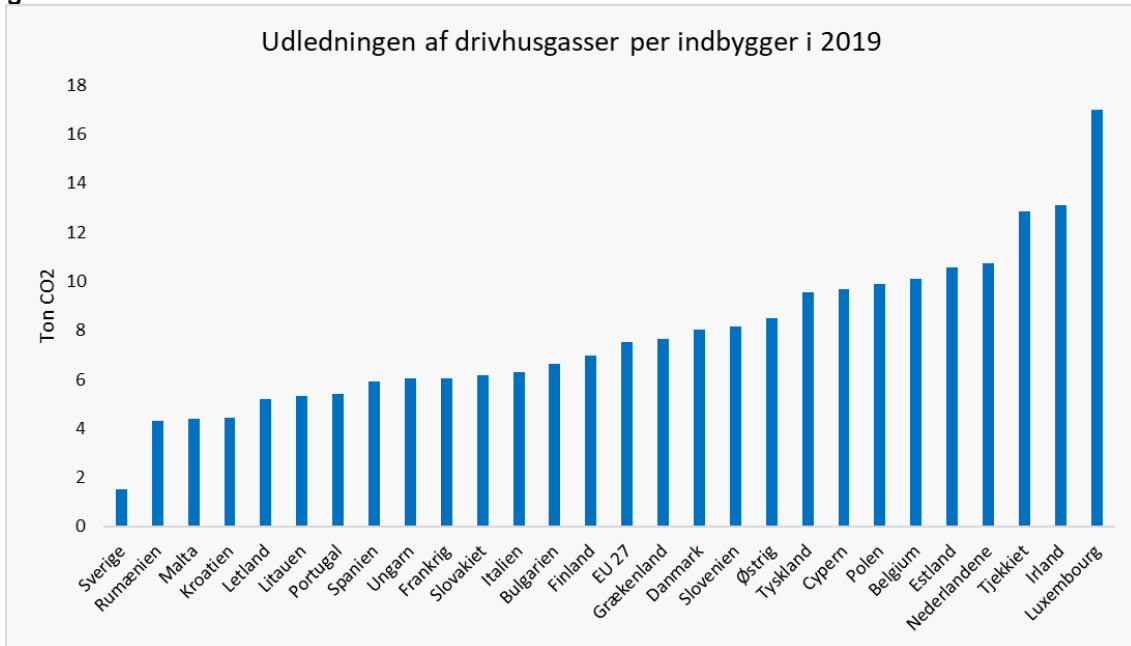
Anmærkninger: Total drivhusgasudledning inklusiv LULUCF.

Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Eurostat

Der er store forskelle på, hvor meget drivhusgas landene udleder pr. indbygger, jævnfør figur 2. Der er derved også forskellige udfordringer landene står over for, hvis de skal nå målene om klimaneutralitet i 2050.

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3541

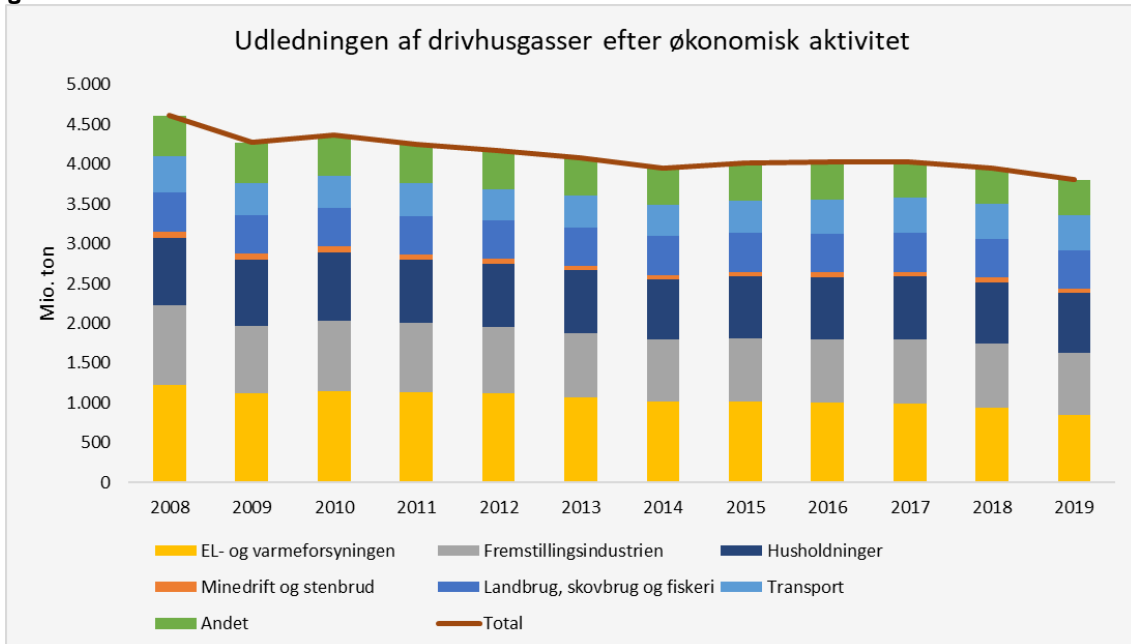
Figur 2:

Anmærkninger: Total drivhusgasudledning inklusiv LULUCF.
Kilde: Tænketanken Europa på baggrund af Eurostat

Ser vi på hvilken del af økonomien, der bidrager med udledningen, er de store syndere el- og varmforsyningen, fremstillingsindustrien og husholdningerne, der står for 2/3 af den samlede udledning, jævnfør figur 3.

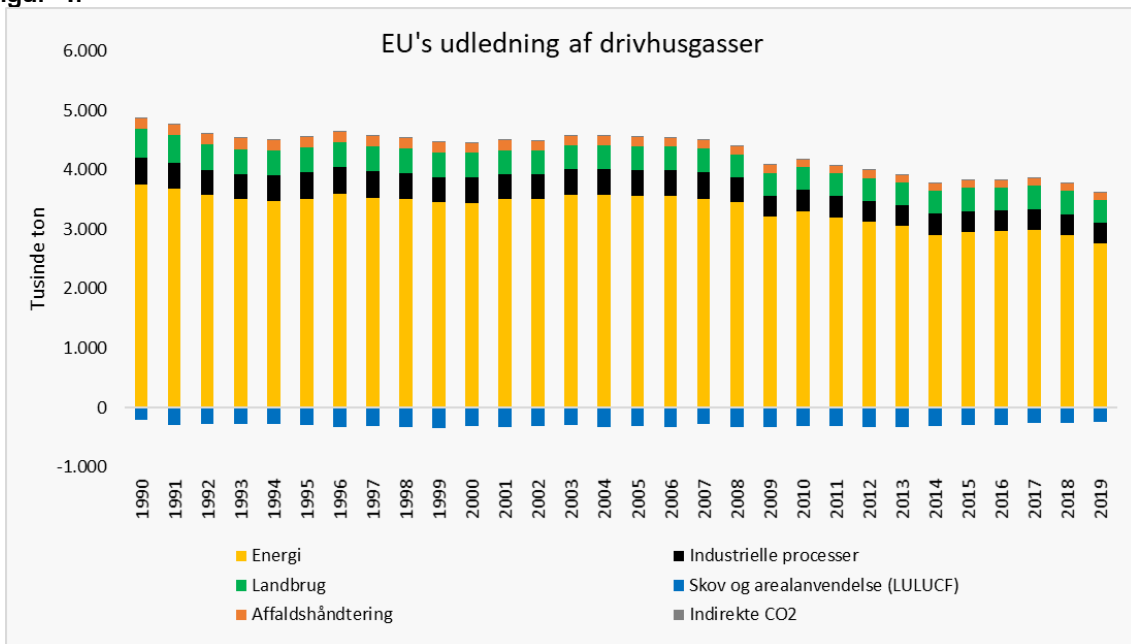
Figur 3:

Anmærkninger: Total drivhusgasudledning ekskl. LULUCF.
Kilde: Tænketanken Europa på baggrund af Eurostat

Alle sektorer er dog afhængige af energi. Ser man derfor i stedet på drivhusgasudledningen fra udbudssiden, bliver det tydeligt, at EU's udledning hovedsageligt stammer fra produktionen af energi, hele 77 pct. (se figur 4). En omstilling af EU's energisektor vil derfor være afgørende, hvis ambitionerne om Fit-for-55 skal gennemføres.

Figur 4:

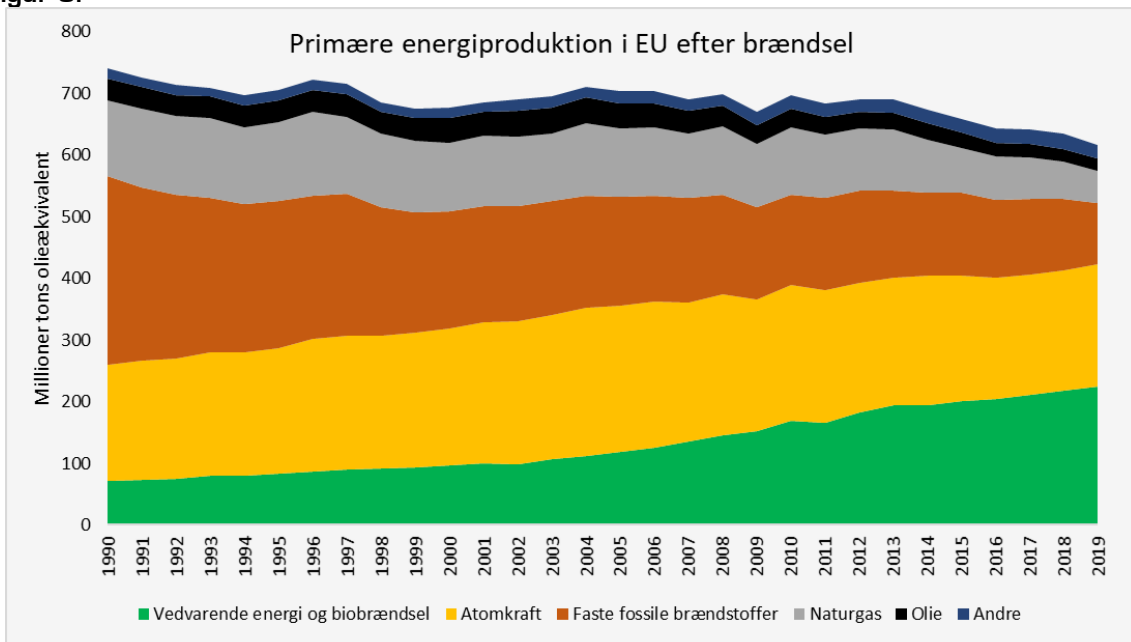

Anmærkninger: Total drivhusgasudledning eksklusiv LULUCF.
Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Eurostat

EU's energiforsyning

EU producerede i 2019 mindre energi end i 1990. Siden 1990 er produktionen af energi faldet med 17 pct. (se figur 5). Opdeler man energiforsyningen efter råstofinput, har der været et ganske markant skifte mod mere VE.

Figur 5:

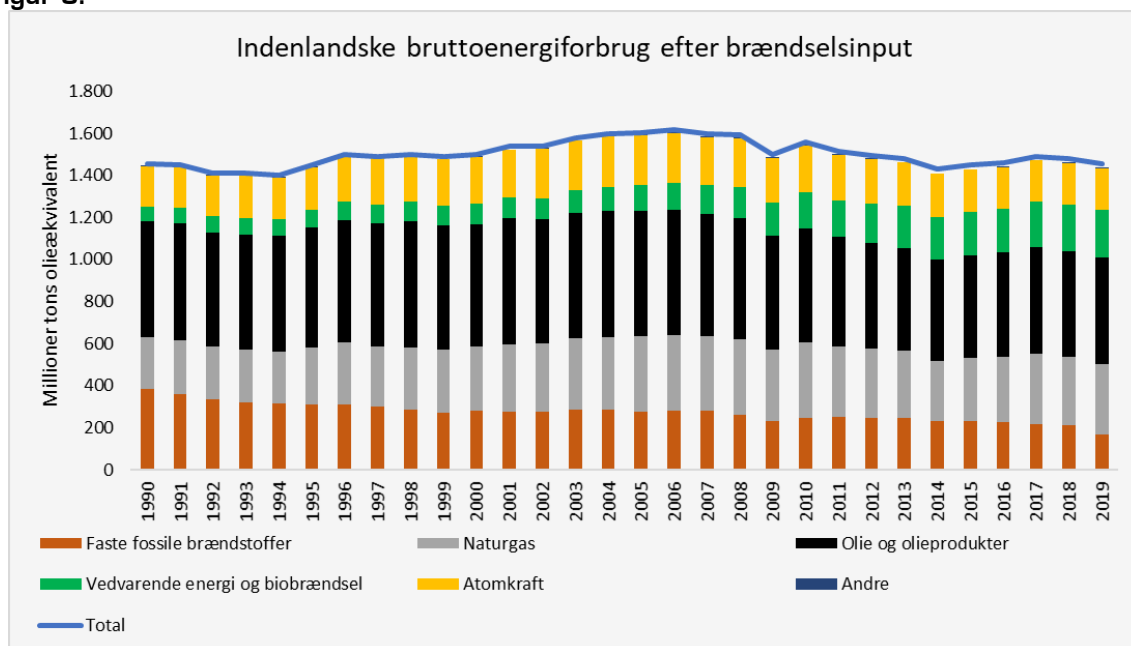
Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Eurostat

Vedvarende energi udgjorde i 1990 9,6 pct. af energiproduktionen, men andelen er steget til 36,5 pct. i 2019.

Faldet i EU's produktion af energi er blevet imødekommet ved at øge importen af energi, her primært fra fossile brændstoffer. EU's import af energi er fra 1990 til 2019 steget med 33 pct., viser tal fra Eurostat.

Zoomer man ind på det europæiske energiforbrug, er der tale om en forholdsvis stabil udvikling fra 1990 til 2019 (se figur 6). På trods af økonomisk fremgang har man øget energieffektiviteten over perioden og har derfor kunne udnytte eksisterende energi mere effektivt.

Figur 6:

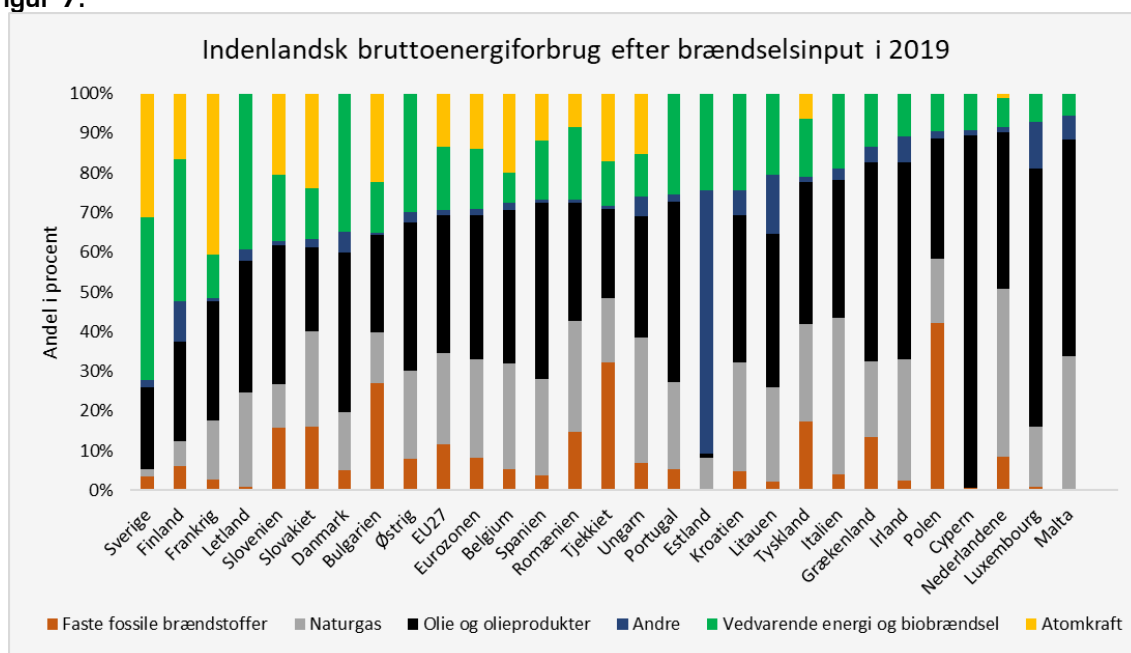
Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Eurostat

Selvom det overordnede energiforbrug ligger nogenlunde konstant over perioden, har der dog været en udvikling i, hvordan energibehovet er blevet tilvejebragt. Andelen af energibehovet, der bliver imødekommet fra VE, er steget fra 5 pct. i 1990 til 16 pct. i 2019.

Ser vi på, hvordan EU's medlemslande får indfriet deres energibehov, er der stor forskel mellem medlemslandene imellem (se figur 7). Lande som Sverige og Danmark får dækket henholdsvis 42,8 og 34,8 pct. af deres energibehov fra VE, mens lande som Malta og Holland kun får dækket henholdsvis 6 og 7 pct.

Flere af de østeuropæiske lande står over for særligt store udfordringer i omstillingen af deres energiforsyning. Polen dækker i dag 90 pct. af sit energibehov med fossile brændstoffer. I Ungarn gælder det knap 75 pct. af energiforsyningen.

Figur 7:

Kilde: Tænkertanken Europa på baggrund af Eurostat

Dertil kommer, at brugen af atomkraft i høj grad splitter medlemslandene. Tyskland har siden 2010 f.eks. reduceret brugen af atomkraft, og knap 7 pct. af Tysklands behov dækkes i dag med atomkraft.

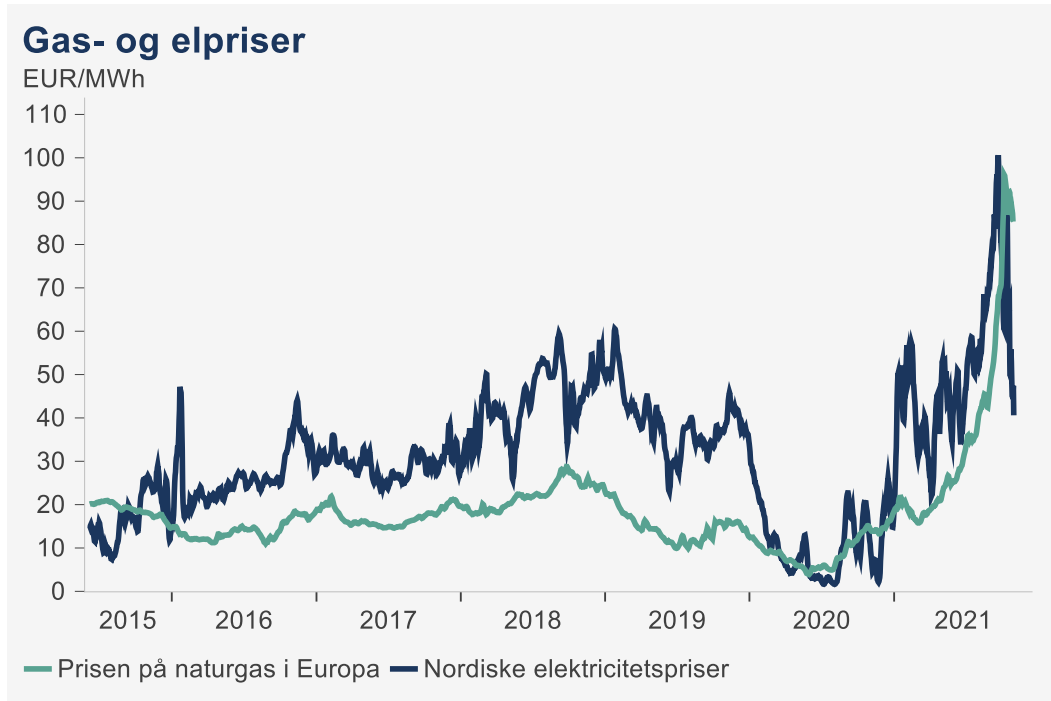
41 pct. af Frankrigs energibehov dækkes derimod med atomkraft. Det er den højeste andel i EU og er med til at forklare, hvorfor Frankrig i samarbejde med 8 andre medlemslande kræver, at atomkraft skal betegnes som vedvarende energi².

² https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/nine-eu-countries-join-france-in-a-nuclear-alliance/

Hvorfor er der stigende energipriser?

Prisen på elektricitet er steget voldsomt siden begyndelsen af 2021 jævnfør figur 8. Det gør ondt på forbrugerne og skaber politisk utilfredshed. En stor del af denne prisstigning skal tilskrives stigende gaspriser.

Figur 8:

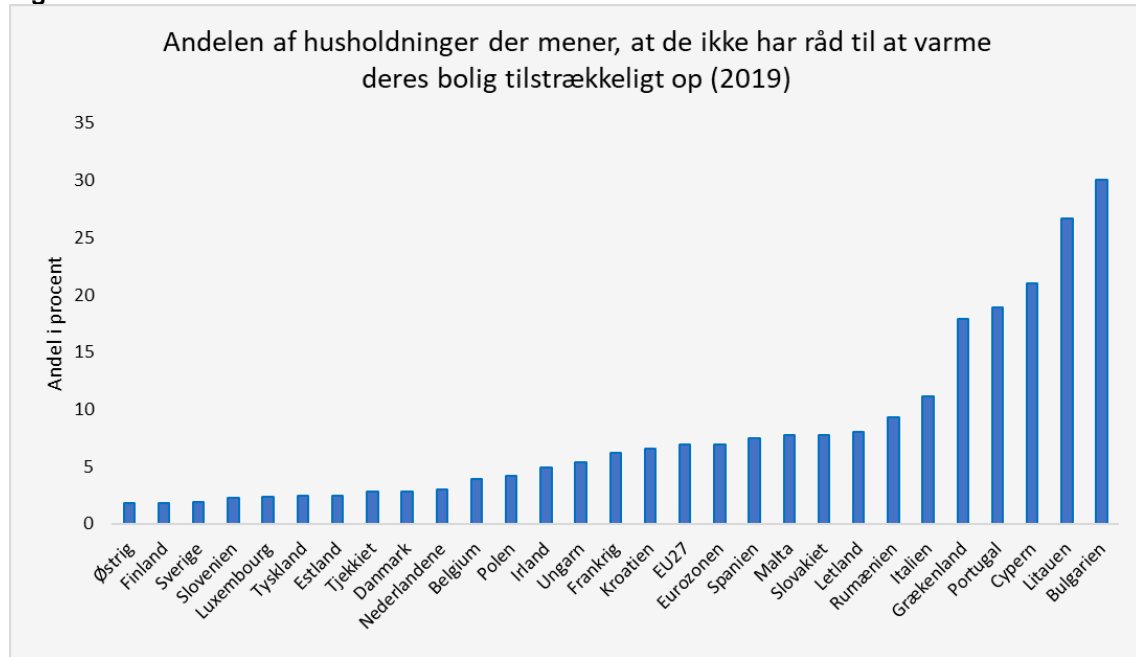
Anmærkninger: Der er taget 7 dages glidende gennemsnit

Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Macrobond

De stigende elpriser rammer socialt skævt, fordi lavindkomsthusholdninger bruger en større andel af deres indkomst på elektricitet og varme. De lande, som bliver hårdest ramt af de stigende energipriser, ligger hovedsageligt i Øst- og Sydeuropa, jævnfør figur 9. Herhjemme estimerer Danske Bank, at en typisk familie vil skulle bruge 5.250 kr. mere om året, hvis de nuværende energipriser fastholdes.³

³ https://www.berlingske.dk/dine- penge/status-paa-energikrisen-kan-koste-dig-op-mod-20000-kroner-om-aaret?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_content=red_nb-537920223&utm_campaign=berlingske_aften

Figur 9:

Kilde: Tænkertanken Europa på baggrund af Eurostat

Flere har prøvet at give den grønne omstilling skylden for den nuværende energikrise.⁴ Argumentet går på, at EU's kvotepriser presser prisen op, og at ustabile vejrforhold har medført mindre produktion af VE.

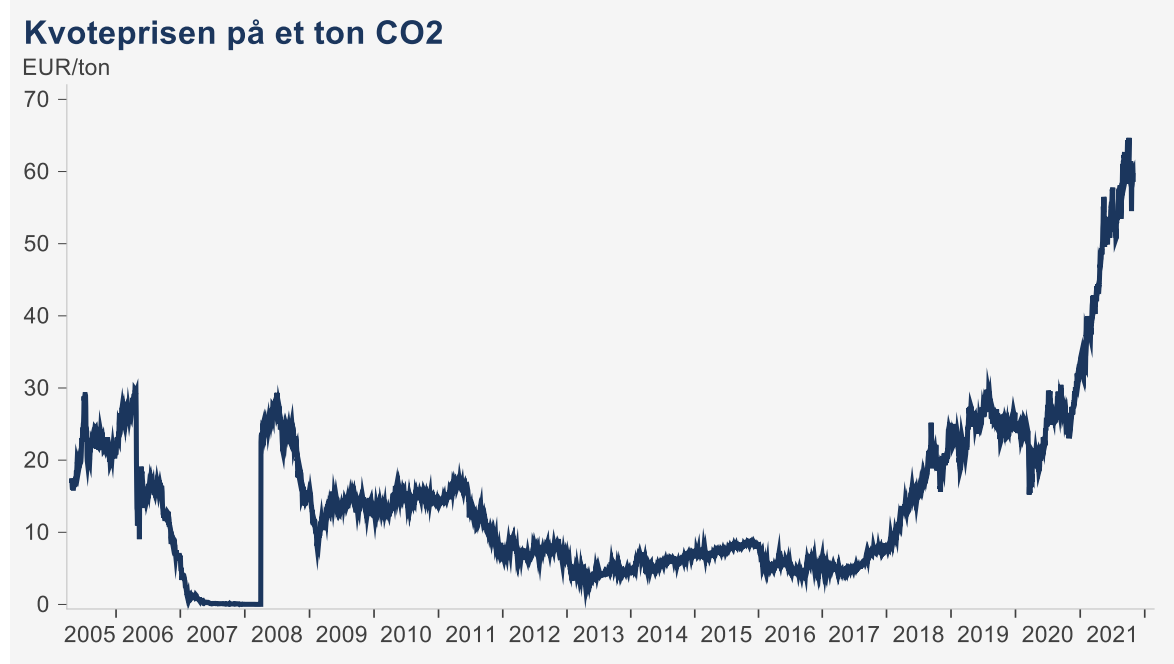
En del af grunden til de stigende naturgaspriser skyldes også stigninger i kvotepriserne på CO₂, jævnfør figur 10. Det har betydet, at det er dyrere at producere strøm med naturgas. Med den foreslåede udvidelse af ETS-systemet⁵, vil dette potentielt kunne blive en vedvarende faktor.

⁴ <https://www.economist.com/europe/2021/10/16/it-is-tempting-to-blame-foreigners-for-europes-gas-crisis>

⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/revision-eu-ets_with-annex_en_0.pdf

Figur 10:

Anmærkninger: Der er taget 7 dages glidende gennemsnit
Kilde: Tænk tanken Europa på baggrund af Macrobond

Dertil har det været nødvendigt at bruge mere naturgas, da dårlige vejrforhold har betydet lavere produktion af vedvarende energi, og der har derfor skulle suppleres med andre energiformer. F.eks. har Norge været udsat for et lavt regnfald, og har derfor ikke produceret den vanlige mængde strøm fra vandkræftværkerne⁶.

I normale tider vil EU have lagre klar til at kunne imødegå prisudsving på naturgas, men efter en kold vinter og meget varm sommer, er de lagre blevet tømt⁷, idet man først skulle varme sit hus op, for derefter at køle det ned igen.

Men energikrisen går dybere end dårligt vejr og stigende kvotepriser. EU's energimarked er nemlig blevet ramt af, hvad nogle argumenterer for, er den perfekte storm⁸.

Gaspriserne er steget voldsomt, hvilket skyldes en lang række faktorer. En af disse er, at Rusland ikke har leveret gas i det omfang, mange EU's medlemslande gerne så⁹. Onge tungere anklager den russiske regering for manipulation, men igen er det svært at have for skræmske pegefingre. Rusland har nemlig leveret den aftalte gas, så en udfordring kan også ligge i, at EU-medlemslandene ikke har bestilt tilstrækkeligt¹⁰. De seneste udmeldinger om at man vil øge eksporten af naturgas fra Rusland, har dog sendt gaspriserne lidt tilbage igen¹¹.

⁶ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-10-03/europe-s-power-crisis-is-moving-north-as-water-shortage-worsens>

⁷ <https://www.ft.com/content/72d0ec90-29e3-4e95-9280-6a4ad6b481a3>

⁸ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-10-13/don-t-blame-climate-policies-for-the-energy-crisis-ia-says>

⁹ <https://www.ft.com/content/72d0ec90-29e3-4e95-9280-6a4ad6b481a3>

¹⁰ <https://www.ft.com/content/e06c3b5d-153d-4c86-8c49-0d5447d58e76>

¹¹ <https://www.ft.com/content/7f1ecbf7-9dba-4841-a3b2-6d430e14acbb>

Rusland oplever pt. ikke kun en høj efterspørgsel fra EU, men også fra Kina. Den stigende efterspørgsel fra Kina kommer af en række årsager. Det globale industriopsving ovenpå coronakrisen lægger et pres på kinesiske virksomheder til at øge produktionen, hvilket kræver et større energiinput. Dertil er Kina i gang med udfasningen af kul, hvilket bliver substitueret med naturgas¹².

Samtidig er verden ramt af tårnhøj efterspørgsel. Der flere steder skaber massive forstyrrelser i forsyningskæderne. Coronakrisen medførte øget efterspørgsel af varer, og det presser industrien til at producere mere, hvilket kræver energi. Vi står derved i en tid med ekstraordinær efterspørgsel samtidig med, at energimarkedet er udsat for udbudsstød.

Det er også vigtigt at være opmærksom på prissætningsmekanismerne på det europæiske energimarked. Prisen fastsættes på baggrund af det dyreste input¹³. Det sikrer incitament til at finde den billigst mulige løsning, herunder vind og solenergi. Prissætningsmekanismen betyder, at i det øjeblik, der skal bruges naturgas for at imødegå efterspørgslen, så vil naturgasprisen blive den bestemmende faktor i prissætningen – også selvom størstedelen af energiforsyningen stammer fra billigere inputs.

Det er også vigtigt at huske på, at VE stod i 2019 for 16 pct. af energiforsyningen i EU, hvor naturgas stod for 23 pct. (se figur 6) – så selvom VE fylder mere, er det stadig mest normalt at bruge naturgas i energiforsyningen.

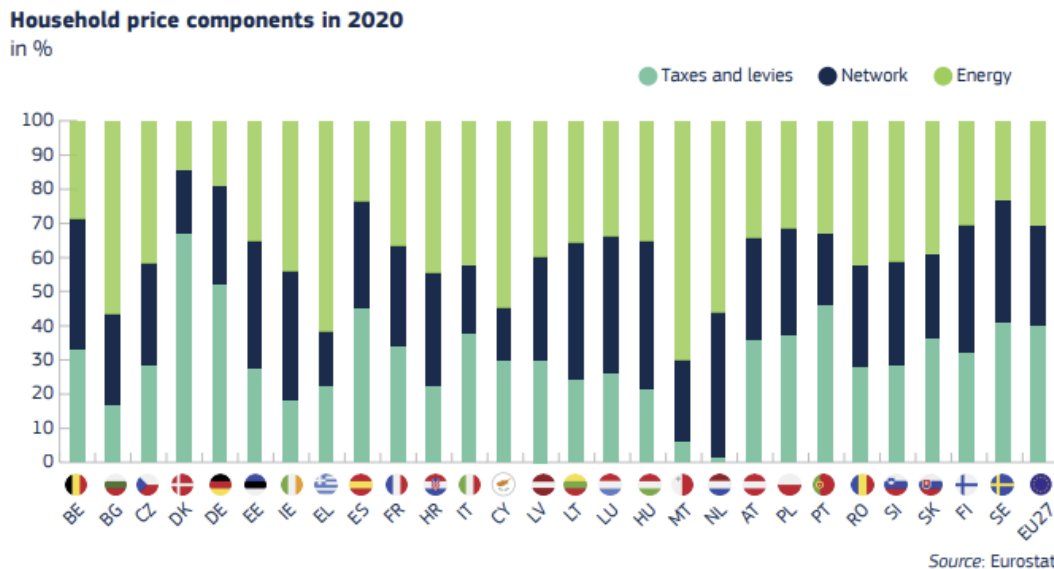
¹² <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/latest-news/energy-transition/091521-analysis-chinas-green-winter-olympics-2022-to-boost-natural-gas-demand>

¹³ <https://www.ft.com/content/f37d2a36-4609-4b3e-9795-064b6d459676>

Kommer EU's grønne omstilling på slingrekurs?

For at afbøde prisstigninger på energi har Europa-Kommissionen opfordret medlemslandene til at skære i el-skatter og dertilhørende afgifter¹⁴. Dette er dog ikke en lige oplagt mulighed i alle medlemslande, jævnfør figur 11, der viser skatter og afgifternes andel af den samlede elpris. For Danmarks vedkommende udgør skatter og afgifter knap 70 pct. af den samlede elpris, mens det i Rumænien udgør omkring 1/3.

Figur 11: De komponering af elektricitetsprisen i EU's medlemslande

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/FS_21_5212

Derudover har Europa-Kommissionen foreslået medlemslandene at give udsatte borgere økonomisk støtte. Endelig kan regeringerne også udstede en energigaranti, der sikrer husholdningernes og virksomhedernes energiforsyning på trods af manglende betalinger¹⁵.

Vi har tidligere set, hvordan de såkaldt gule-veste i Frankrig skabte politisk tumult over stigende benzinpriser¹⁶. Fæstner der sig i offentligheden et indtryk af, at den grønne omstilling skader almene borgernes økonomi, vil det kunne vanskeliggøre gennemførelsen af Fit-for55. F.eks. har Ungarn på EU-topmødet i oktober 2021 med reference til energipriserne foreslået, at Fit-for55-pakken genåbnes¹⁷.

Den grønne omstilling skaber i forvejen politisk uenighed i EU, da ikke alle lande vurderer, at de har de nødvendige midler til at investere i grønne tiltag. Der forventes derfor også et politisk slagsmål over allokeringer af EU-budgettet¹⁸. I lyset af, at den grønne omstilling ikke ligger øverst på den folkelige dagsorden i alle EU's medlemslande, kan nogle regeringer derfor ventes at være mindre kompromisvillige på klimaområdet. Som Tænketanken Europa tidligere har vist, ligger særligt fattigdom øverst på dagsordenen i Østeuropa (se figur 12)¹⁹.

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_5204

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_5204

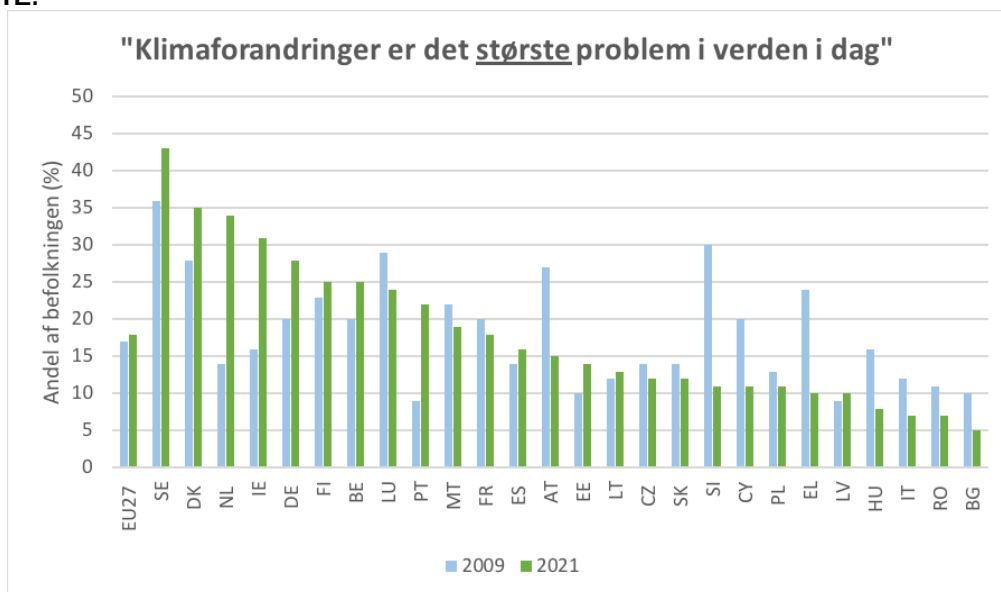
¹⁶ <https://globalnews.ca/news/4765961/yellow-vest-protests-fifth-week/>

¹⁷ <https://www.bt.dk/udland/orban-giver-eus-klimaplaner-skylden-for-hoeje-energi-priser>

¹⁸ http://thinkeuropa.dk/sites/default/files/klimaudspil_risikerer_at_foe-re_til_eu-budgetkonflikt.pdf

¹⁹ <http://thinkeuropa.dk/socialt/eu-maalinger-bekaempelse-af-fattigdom-vigtigere-end-klima>

Figur 12:

Kilde: Tænkertanken Europa på baggrund af Eurostat

Der kommer derfor et pres på de rigeste medlemslande for at understøtte den grønne omstilling i hele EU via overførsler, men spørgsmålet bliver, hvor langt de rigeste medlemslande er villige til at gå.